

معرفی انواع نباتات طبی ولسوالی ارگو ولایت بدخشان

نامزد پوهنپار بقیث الله امیری

دیپارتمنت جنگلات و منابع طبیعی پوهنچی زراعت پوهنتون بدخشان ولایت بدخشان

baqiat1376@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0008-4212-0111>

* نویسنده

نشانی برقی

نشانی ارکاید

نامزد پوهنپار عبدالباست مهرپور

دیپارتمنت جنگلات و منابع طبیعی پوهنچی زراعت پوهنتون بدخشان ولایت بدخشان

basit.mehrpoor@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0006-6937-079x>

نویسنده

نشانی برقی

نشانی ارکاید

چکیده

نباتات طبی از جمله مهمترین گونه‌های نباتی در زندگی بشر بوده که در بخش صحت یابی استفاده می‌شود. افغانستان از جمله کشور های می‌باشد که از بعد تنوع نباتات طبی در رده بالا قرار دارد. این امر می‌تواند سکاتور نباتات طبی در افغانستان را فراهم بسازد. چون نباتات طبی دارای ارزش بی‌شمار اند از اهمیت طبی، غذایی و صنعتی برخوردار می‌باشد. این تحقیق از نوع میدانی یا ساحوی بوده که با استفاده توزیع پرسش نامه‌ها به شکل تصادفی بالای ۳۷۰ تن، مصاحبه، بازدید از ساحه، مقالات علمی، کتابهای معتبر در قالب یک مقاله ای علمی تحقیقی تحریر و ترتیب گردیده است. هدف اصلی این تحقیق شناسایی و معرفی انواع مختلف نباتات طبی در ولپرسشی ارگو می‌باشد. و در نتیجه ماتوانستیم تعداد از نباتات طبی را از جمله بومادران، کاسنی، همیشه بهار، گاوزبان، هنگ، قاصدک، زیره، زغر، زردسرك، پودینه، شلخه، جمبلیک، زنجبیل و غیره را در این ولپرسشی شناسایی نمایم. که برای درمان امراض مانند اختلالات عصبی، کاهش قند خون، التیام انواع زخم‌ها به شمول زخم معده، ضد عفونی، کاهش فشار خون، سردردی، سینه بغل، تقویت جنسی، سرفه و غیره از برگ، دانه و عصاره آنها استفاده می‌شود.

کلیدواژه‌ها: ارگو، امراض، شناسایی، نباتات طبی

Introduction of Medicinal Plants in Argo District of Badakhshan Province

Baqiatullah Amiri

Author * Department, Natural recourse and forestry Faculty, Agriculture
Email University, Badakhshan Province of Badakhshan
Orcid baqiat1376@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0008-4212-0111>

Abdul Basit Mherpor

Author Department, Natural recourse and forestry Faculty, Agriculture
Email University, Badakhshan Province of Badakhshan
Orcid basit.mehrpor@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0006-6937-079x>

Abstract

Medicinal plants are among the most important plant species in human life and are used in the health sector. Afghanistan is one of the countries that ranks high in terms of the diversity of medicinal plants. This can provide the medicinal plant sector in Afghanistan. Since medicinal plants have countless values, they are of medical, nutritional, and industrial importance. This research is of the field or local type, conducted using randomly distributed questionnaires to over 370 individuals, interviews, site visits, scientific articles, and reputable books, compiled and arranged in the form of a scientific research paper. The main goal of this research is to identify and introduce different types of medicinal plants in the Argo district. As a result, we were able to identify several medicinal plants such as yarrow, chicory, marigold, borage, hemp, dandelion, cumin, golden sow thistle, mint, thistle, jujube, ginger, and others in this district, which are used for treating ailments such as neurological disorders, lowering blood sugar, healing various wounds including stomach ulcers, disinfecting, reducing blood pressure, headaches, chest infections, enhancing sexual health, coughs, and more from their leaves, seeds, and extracts.

Keywords: Argo, diseases, identification, Medicine Plan

* baqiat1376@gmail.com

مقدمه

نباتات طبی از جمله گونه‌های نباتی است که از خواص درمانی برخوردار می‌باشد. نباتات طبی به نوبه خود نقش داروی را دارا بوده و هم‌چنان تعداد از آن‌ها هم زهری می‌باشند. درجهت سلامتی و صحت انسان‌ها نقش بارز را دارا بوده زمانیکه طب و طبابت به اندازه کافی ترقی نکرده بود ادویه جات مصنوعی ساخته نشده بود به طور عموم از نباتات دارویی جهت سلامتی و مبارزه با امراض استفاده می‌نمودند که تاحال ارزش نباتات طبی محفوظ بوده علما و دانشمندان بیشتر استفاده از نباتات طبی را نظر به ادویه جات مصنوعی ترجیح می‌دهند. زیرا به طوری عموم این نباتات عوارض جانبی ندارند و یا هم عوارض جانبی آن بسیار محدود است. (تقی، ۱۳۹۸: ۵۶). پیشرفت سریع داروشناسی در قرن نوزدهم بوده احتمال کاربرد عملی نباتات طبی را میسر نمود. به علت گسترش روز افزون دانش نباتات، متابولیزم نباتی، محصولات فرآورده‌های متابولیکی، اثرات متابولیکی و اثرات فزیولوژیکی آن‌ها، زمینه کاربرد این نباتات پیوسته در حال افزایش است. برخی از نباتات که در گذشته به سختی شناخته شدند، امروز اهمیت زیادی یافته اند. تعداد دیگری از نباتات کنار گذاشته شده اند. با افزایش ضروریات بشر به دلایل مختلف کشت نوع وحشی آغاز شده اند، هم‌چنین انواع که در گذشته در سطوح کوچک کشت می‌شدند (بازگیر، ۱۴۰۰: ۲). همه انسان‌ها برای بقای خود از طریق گوناگون به نباتات وابسته هستند. امروزه و در آینده ما در بسیاری از زمینه‌ها برای بهبود کیفیت زندگی به آن‌ها وابسته هستیم. نباتات رکن اساسی برای عملکرد جوامع بشری و عملکرد کلیه بوم سازگان‌ها (اکوسیستم) هستند (رشید، ۱۳۹۰: ۳۷).

تبیین مسأله

دواهای مصنوعی همیشه از خود عوارض جانبی داشته که یک مرض را درمان صد مرض را پیدا می‌کند. به صنعتی شدن زندگی بشر ساختن و تولید دواهای مصنوعی کاهش استفاده نباتات طبی شد. اما اهمیت نباتات طبی کاسته نشده به گذشت هر روز زیاده‌تر می‌شود. یکی از مشکلات اساسی و مهم نباتات طبی در کشور ما عدم معرفی و تحقیقات در مورد نباتات طبی این دیار می‌باشد. قسمیکه افغانستان از جمله کشور‌های نادر دنیا است که از نباتات طبی متنوع برخوردار می‌باشد. عدم معرفی نباتات طبی در ولپرسی ارگو نبود افراد فنی و مسلکی و تبدیل شدن ساحات نباتی به خانه‌های رهائشی است. امروز کشورهای پیشرفته نباتات طبی خود را به صورت مناسب شناسایی نموده و از آن‌ها انواع مختلف ادویه جات طبی مانند. تابلیت‌ها، شربت‌ها، انواع مختلف پودرها، و مواد‌های کمیای ساخته و از آن‌ها استفاده می‌نمایند. نباتات طبی از قدیم الایام در طبیعت وجود داشته و در تداوی از آن‌ها کارگرفته می‌شوند. (عثمانی، ۱۳۹۵: ۲۲۰).

پرسش‌های تحقیق

پرسش اصلی: معرفی نباتات طبی در ولپرسشی ارگو چگونه است؟

پرسش‌های فرعی

۱. معروف ترین نباتات طبی در ولپرسشی ارگو کدام ها اند؟
۲. آیا مردم با نباتات طبی آشنایی دارند یاخیر؟
۳. آیا نباتات به شکل مسلکی چیده میشود یاخیر؟
۴. آیا مردم از درمان نباتات طبی به شکل تجربی چشم دید دارند؟

اهمیت تحقیق

نباتات طبی از بعد درمانی، غذایی و اقتصادی دارای اهمیت مهم و اساسی را دارا می‌باشد. این نباتات می‌تواند امراض گوناگون را بدون مصرف اقتصادی و عاری از عوارض جانبی درمان‌کرد. با استفاده از نباتات طبی می‌توان گرسنگی را رفع کرد و از بعد دیگر می‌توان ازطریق فروش این نباتات طبی پول هنگفت بدست آورد. اگر هم چون پژوهش‌های صورت بگیرد و برای دهاقین در قسمت جمع‌آوری به موقع نباتات، اهمیت اقتصادی و اهمیت غذایی معلومات و رهنمایی کرده شود. از یک طرف زمینه کار برای مردم محل مساعد می‌شود و ازطرف دیگر این نباتات با ارزش حفظ و برای سلامتی محیط زیست گام‌های مثبت برداشته خواهد شد. ما در این پژوهش علمی دریافیم که اهمیت این تحقیق در این است کوه پایه‌ها؛ دره‌ها؛ بیابان‌ها؛ خم و پیچها وادی‌ها و تپه‌های این خطه تحت نام ارگو مملو از نباتات طبی و با ارزش است که در صورت شناخت درست و دقیق می‌توان حاصلات زیادی سالانه جمع کرد و از بابت فروش آن هزاران افغانی به جیب هموطنان کم بضاعت و بی بضاعت بدخشانی خصوصاً مردم ارگو اضافه کرد.

اهداف تحقیق

اهداف اصلی: شناسایی نباتات طبی این ولپرسشی.

اهداف فرعی:

۱. شناسایی کاربرد نباتات طبی به شکل سنتی در این ولپرسشی.
۲. مشخص کردن شیوه های استفاده از نباتات طبی در این ولپرسشی.

پیشینه‌ی تحقیق

عثمانی (۱۳۹۵). در کتاب نباتات طبی افغانستان بیان نموده است که: ز مان پیدایش نباتات در روی زمین حدود یک میلیارد و چهارصد میلیون سال پیش بوده است. در نتیجه انسان‌ها از اولین روزهای حضور در روی زمین با این موجودات سرو کار داشته و بخاطر دفع بیماری‌های گوناگون استفاده می‌کردند، زیرا آن‌ها با استفاده از دانه‌های گیاهی منحث غذا به خواص درمانی مانند:

خاصیت مسهل، ملین، استفراغ آور پی برده بودند. به اساس گفته دکتر حسین تاریخ طب در خراسان زمین مربوط به دوره آریایی می‌باشد. این کتاب به شکل عمومی بحث کرده مربوط به تمام افغانستان می‌باشد. و مقاله مزکور مشخص به یک ساحه می‌باشد. اوستا (۶۵۰۰ ق م) اولین کتابی است که از نباتات دارویی سخن گفته است به نقل از اوستا اولین پزشک ایرانی "تریته" پدر گرشاسپ پهلوان بوده است که از کاربرد نباتات دارویی سخن گفته است. و ازعصاره آن‌ها اطلاع داشته و مقام او در طب بسیار بالا بوده است. این کتاب خواص دارویی نباتات بحث کرده و در این مقاله کاربرد هر نبات تحریر شده است. نوری. (۱۳۹۱) نباتات داروی مردمان بومی مناطق شمال شرقی استان خوزستان پرداخته اند. نتایج نشان داده که ۱۴۷ گونه گیاهی شناسایی شده است. این گونه‌ها بیشتر متعلق به خانواده های کاسنیان، نعنائیان وچتریان بوده که بیشترین موارد مصرف به ترتیب در زمینه رفع مشکلات گوارشی، تنفسی، سیستم ادراری و کاهش قند و چربی خون مشاهده شده است. تحقیق نوری مربوط ایران بوده و تحقیق ما در ولپرسشی ارگو بوده و تفاوت مکانی دارد. نباتات طبی این ولپرسشی از نوع و فامیل های بسیار برخوردار می‌باشد. ضیایی (۱۳۸۱) در کتاب تحت عنوان تاریخچه طب گیاهی چنین می‌نویسد، اولین استفاده از نباتات دارویی در خاورمیانه مربوط به عصر پارینه سنگی است. مسافران و تاجران روش معالجه یونانیان و رومیان را به اطباء چینی و هندی معرفی کردند. که آن‌ها نیز این تجربیات را با تجربیات قدیمی تر خویش مخلوط نمودند. بعدها بر پای جنگ های صلیبی طب یونانی (اسلامی) نیز به طب اروپایی راه یافت. این اختلات دانش استفاده از نباتات دارویی بین اروپاییان و آسیایی ها به استندرد کردند. استفاده از آن کمک کرد.

روش تحقیق

این تحقیق از نوع تحقیق ساحوی یا میدانی می‌باشد. در این تحقیق از دو روش؛ روش توزیع پرسش نامه و روش چشم دید مستقیم از ساحه استفاده کرده شده است. در روش پرسش نامه نظر به تعداد نفوس از طریق فرمول کوکران ۳۷۰ پرسشنامه به شکل تصادفی توضیح گردیده است. در روش چشم دید مستقیم از ساحه در اکثر مناطق مذکوره مراجعه نموده از گونه‌های نباتی دیدن گردید.

نتایج و یافته ها

در تحقیق که به تعداد (۳۷۰) نفر از ولپرسشی ارگو تحت تحقیق ما قرارگرفته است و این‌ها را ما به شکل تصادفی انتخاب نمودیم، یافته های تحقیق به شکل جدول وگراف ها ترتیب گردیده است. برای هر یک از پرسش‌های تحقیق جدول وگراف جداگانه ساخته شده با مشاهده کردن گراف‌ها، تمام ابهامات مطالعه کننده‌ها را بصورت کامل می‌توان مرفوع ساخت، متغیرهای مختلف به

رنگ‌های مختلف نمایش گذاشته شده است. و یافته‌های تحقیق به شکل مستقیم از ساحه تحت یک جدول تحریر گردیده است. در نتیجه ما ۲۹ نوع نبات را به تمام مشخصات آن دست یافتیم. جدول: بعضی از نباتات طبی ولپرسشی ارگو که عملاً استفاده می‌شود.

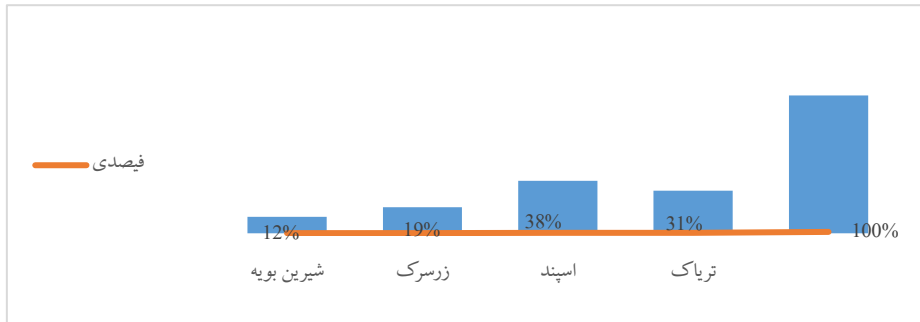
شماره	نام محلی نباتات	نام علمی نباتات	نام فامیل نباتات	اعضای قابل استفاده	استفاده درمانی آن	نوعیت نباتات
۱	نعناع پودینه	Mentha Piperitae	Lamiaceae	گل‌ها و برگ‌ها	صنایع غذا سازی، بهداشتی، آرایشی، دوا سازی استفاده می‌شود.	علفی
۲	تریاک	Papaver somniaferum	Papaveraceae	دانه و شیره	سردردی، سینه بغل و برای بیهوش کردن و غیره استفاده می‌شود.	علفی
۳	کاسنی کبود گل چتر قل	Cichorium intybus	Asteracea	ریشه‌ها، گل‌ها و برگ‌ها	صفرا آور، اشتها آور، تب بر، تصفیه کننده خون، کاهنده چربی خون، درمان اسهال کبدی، تسکین بیماری‌های قلبی و غیره.	علفی
۴	تاتوره	Datura stramonium	Solanaceae	اندام‌های رویشی و دانه	بیماری‌های اعصاب و روان ، تهیه مواد بیهوش کننده و غیره استفاده می‌شود.	علفی
۵	زیره	Cuminum cyminum	Apiaceae	دانه	به حیث ضد باکتری و برای برطرف کردن نفخ شکم استفاده می- شود.	علفی
۶	خاکشیر	Descurainia Sophia	Descurainia Sophia	دانه	خنک کننده، مقوی معده، درمان تبلی روده، تب بر، ضد اسهال، التیام زخم‌ها و غیره.	علفی

۷	بومادران زرد سرک گل مادران	Achilla millefolium	Asteraceae	گل‌ها و برگ‌ها	ضد اسهال، صفرا آور، ضد نفخ، قاعده آور، ترمیم کننده زخم‌ها، درمان اضطراب	علفی
۸	گاوزبان	Echium amoenum	Boraginaceae	گل	درمان سرما خوردگی، تب بر، ضد عفونی کننده و غیره.	علفی
۹	اسفرزه	Plantago ovata Plantago psyllium	Plantaginaceae	برگ و دانه	التهاب‌های پوستی، التیام زخم‌ها، زخم معده و توزم چشم.	علفی
۱۰	بلادونه	Atropa belladonna	Solanaceae	قطره و عصاره	رفع اثرات سم قارچی، ضد افسردگی، معالجه زخم معده، پادزهر مارگزیدگی و غیره.	علفی
۱۱	شرین بویه	Glycyrriza violaceae	Fabaceae	عصاره ای از ریشه	در بیماری‌های معده، ریه و برانشیت استفاده می‌شود.	علفی
۱۲	اسپند	Peganum Armala	Zygophyllaceae	اندام‌های رویشی و برگ	ضد عفونی و کشنده میکروب می‌باشد.	علفی
۱۳	مسواک	Saalvadora persica	Saalvadoraceae	ریشه	در هفتاد و هفت نوع مریضی درمان می‌باشد.	علفی
۱۴	زبان گنجشک	Fraxinus excelsior	Oleaceae	برگ	سردرد و غیره.	
۱۵	هنگ یا آنگوزه	Ferula assa- foetida	Apiaceae	ریشه	برای درمان اختلالات عصبی کودکان، هضم غذا، تنفسی و سیاه سرفه و غیره.	علفی

۱۶	غرمش خیرو یا گل خیری	Althae officinalis	Malvaceae	گرد	آرام کننده، ضد تشنج، خواب آور و تسکین سیاه سرفه استفاده می شود.	علفی
۱۷	قاقو یا قاصدک	Taraxacum officinalis	Astraceae	گل و برگ	قابض و مقوی معهه است، برای ازدیاد شیر، تصفیه خون و غیره استفاده می شود.	علفی
۱۸	خار مرغیلان	Tribulus terrestris	Zygophyllaceae	عصاره	کاهش قند خون، تقویت نیروی جنسی، دفع کننده سنگ های ادراری و غیره.	علفی
۱۹	قره قات	Ribes rubrum	Grossulariaceae	میوه	کاهش عفونت، رفع مشکلات چشمی، کاهش پرفشاری خون، کاهنده چربی خون و غیره استفاده می شود.	درختچه
۲۰	زغر	Linum usitatissimum	Linaceae	دانه	برای سوزاک، سنگ کلیه و غیره استفاده می شود.	علفی
۲۱	کنجد	Sesamum indicum	Pedaliaceae	دانه	کاهش فشار خون، ضد روماتیزم، تقویت نیروی جنسی، رفع قلعج و غیره استفاده می - شود.	علفی
۲۲	پیچک	Vinca minor L	Apocynaceae	اندام رویشی	تصفیه کننده خون، مقوی عمومی، التیام بخش، معرق و خلط آور است.	علفی
۲۳	ارزن	Panucum miliaceum	Poaceae	دانه	درمان اسهال صفراوی، ضد افسردگی، ضد بلغم و غیره می باشد.	علفی

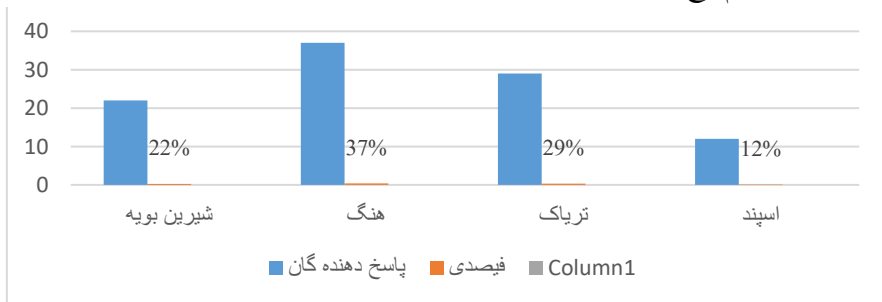
۲۴	شتر خار یا خار مریم	Silybum marianum	Asteraceae	عصاره بذر	ضد سرطان، ضد التهاب، درمان بیماری های کبدی و صفراوی.	علفی
۲۵	زنجبیل	Zingiber officinalis	Zigiberaceae	ریشه	تقویت کننده معده، ضد نفخ، زخم معده، سرما خوردگی، گلو درد و غیره استفاده می‌شود.	علفی
۲۶	جمبلیک	Ziziphous L	Lamiaceae	برگ	رفع تنگی نفس و سرفه، برونشیت، عفونت ریه، سرما خوردگی و غیره استفاده می‌شود.	علفی
۲۷	پسته	Pistacia atlantica	Anacardiaceae	میوه	بیماری قلبی، بیماری اعصاب، در کم خونی، تقویت معده و غیره.	درخت
۲۸	بادام	Amygalus communis	Rosaceae	مغز	رفع سردردی، گوش دردی و درمان کلیه می- باشد.	
۲۹	گل گلاب	Rosa damascene	Rosaceae	گل	ضد استرس، رفع سردرد، درمان بی خوابی، درمان آفات دهن، خاصیت آرام بخشی و تقویت کننده لثه.	درختچه

شکل (۴-۵) شما بخاطر بیمارها بیشتر از کدام نوع نباتات طبی استفاده می کنید ؟

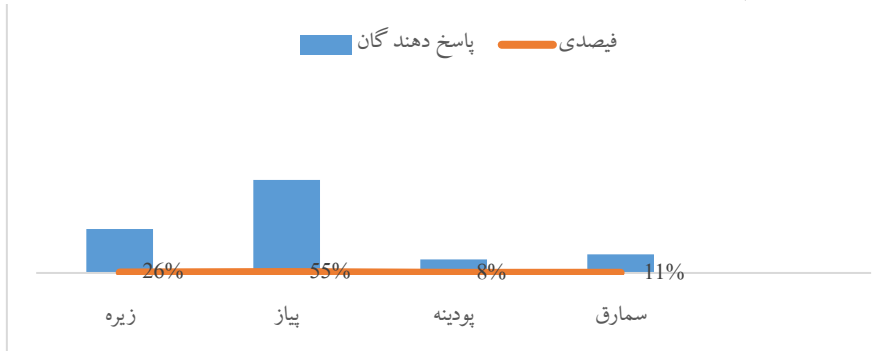
طوریکه در جدول مشاهده می کنید با کسانی که مصاحبه صورت گرفته شده است در بیماری های شان بیشتر از انواع نباتات به ارقام ۱۲% شیرین بویه، ۱۹% زرسرک، ۳۸% اسپند و ۳۱% نبات تریاک استفاده می کنند.

شکل (۴-۸) کدام نوع نباتات در میان شما خرید و فروش می شوند ؟

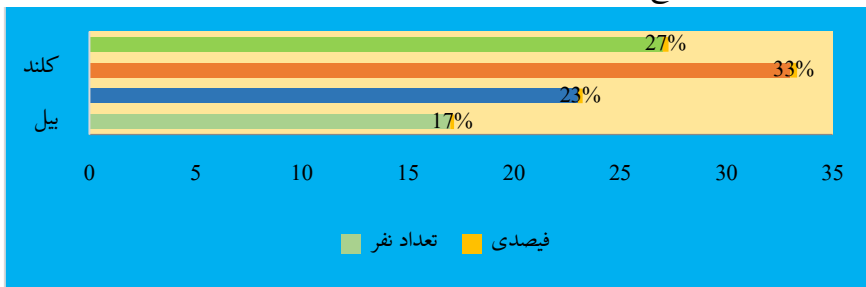
گراف ها بالا نشان دهنده آن است که نباتات در میان به این پیمانه شیرین بویه ۲۲%، هنگ ۳۷%، تریاک ۲۹% و اسپند ۱۲% خرید و فروش می شود.

شکل ۹-۴) از کدام نوع نباتات طبی بیشتر در غذای روزمره استفاده می‌کنید؟

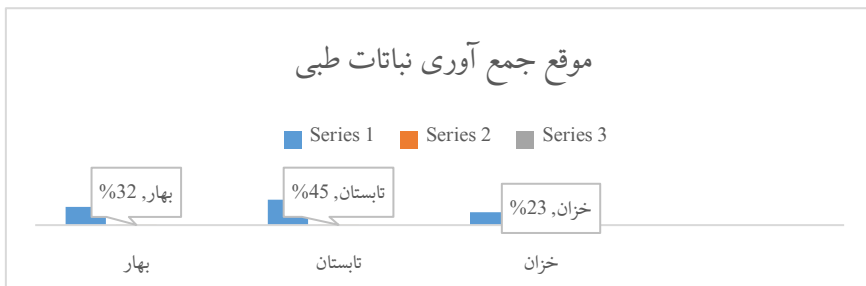
این گراف نشان میدهد که بیشترین نباتات که روزمره استفاده می‌شود: ۲۶٪ زیره، ۵۵٪ پیاز، ۸٪ پودینه و ۱۱٪ سمارق هستند.

شکل ۱۰-۴) شیوه جمع‌آوری نباتات طبی در منطقه تان چگونه است؟

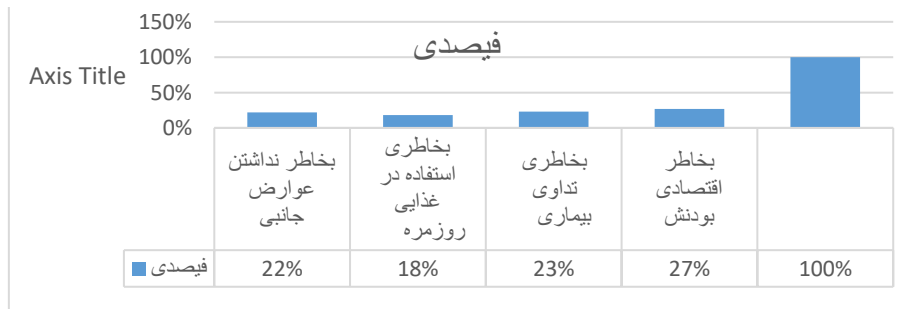

طوریکه در جدول مشاهده می‌کنید از این قرار است: که ۲۷٪ همراهی داس، ۳۳٪ همراهی کلند، ۲۳٪ همراهی دست چین و ۱۷٪ همراهی بیل جمع‌آوری می‌کنند. نباتات ریشه‌ای توسط کلند مانند مسواک، نباتات دروی مانند اسپند همراهی داس، نباتات که از برگ و گل آن استفاده می‌شود همراهی دست و نباتات ریشه همراهی بیل نیز جمع‌آوری می‌شود.

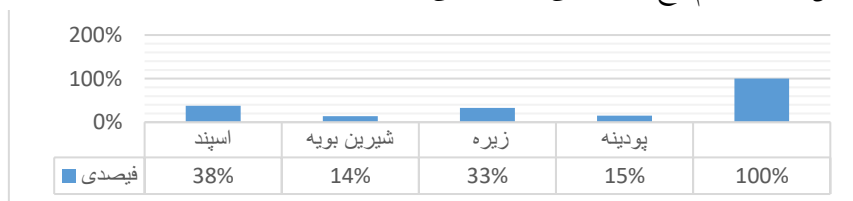
شکل ۱۱-۴ چه زمانی نباتات طبی را جمع‌آوری می‌نمایند؟

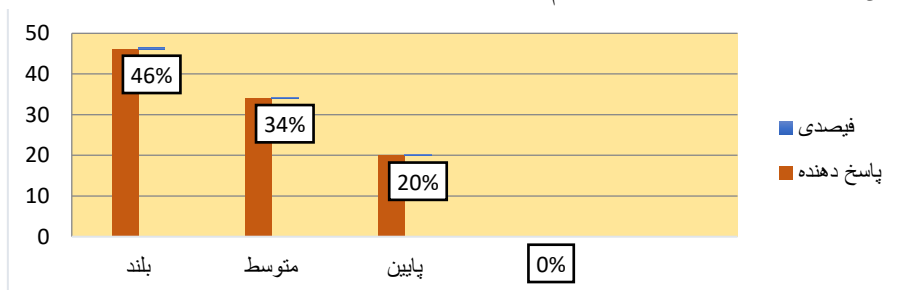
طوریکه در جدول مشاهده می کنید با کسانیکه مصاحبه صورت گرفته شده است موقع جمع آوری نباتات طبی از این قرار است. ۳۲٪ در موسم بهار، ۴۵٪ موسم تابستان و ۲۳٪ خزان. شکل (۱۲-۴) انگیزه افراد در استفاده از نباتات طبی چگونه است؟

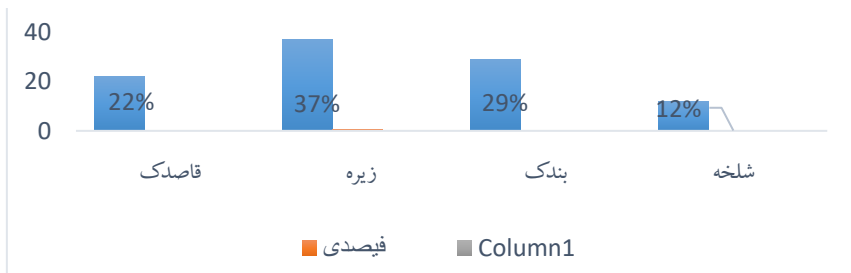
طوریکه در جدول مشاهده می کنید با کسانیکه مصاحبه صورت گرفته شده است، انگیزه افراد از نباتات طبی استفاده ۳۴٪ بخاطر نداشتن عوارض جانبی، ۱۶٪ بخاطر استفاده درغذای روزمره، ۲۸٪ بخاطر تداوی بیماری و ۲۲٪ بخاطر این که اقتصادی است. شکل ۱۳-۴ کدام نوع نباتات طبی بیشتر آشنایی دارید ؟

طوریکه در جدول مشاهده می کنید با کسانیکه مصاحبه صورت گرفته شده است که نباتات طبی آشنایی: ۳۸٪ اسپند، ۱۴٪ شیرین بویه، ۳۳٪ زیره و ۱۵٪ پودینه دارند. شکل ۱۴-۴ نباتات طبی بیشتر در کدام ارتفاعات می رویند ؟

طوریکه در جدول مشاهده می کنید با کسانیکه مصاحبه صورت گرفته شده است: ۲۰٪ گزینه پایین، ۳۴٪ گزینه متوسط و ۴۶٪ گزینه بلند را انتخاب کرده اند. شکل (۱۵-۴) شما از کدام نوع نبات طبی استفاده می کنید؟

گراف‌ها بالا نشان دهنده آن است که نباتات درمیان به این پیمانه قاصدک ۲۲٪، زیره ۳۷٪، بندک ۲۹٪ و اسپند ۱۲٪ خرید فروش می‌شود.

نتیجه‌گیری

این تحقیق که در ولپرسی ارگو بالای معرفی نباتات طبی صورت گرفته است. مردم این ولپرسی از دیرزمان به نباتات طبی آشنایی داشته و آن را درموقع‌های مختلف برای درمان خود و حتی حیوانات شان مورد استفاده قرار می‌دادند. در دنیایی مدرن از این نباتات ادویه جات مختلف می‌سازند و امروزه هم مردم محل باوجود که از فناوری‌های که درعرصه طبابت صورت گرفته استفاده می‌کنند. نباتات طبی این ولپرسی از جایگاهی خاص بر خوردار بوده که تعداد زیاد از افراد جامعه مصروف کشت و پرورش تعداد هم مصروف تجارت و خرید فروش نباتات طبی بوده تعداد هم از نبات طبی در غذای روز مره شان از آن‌ها استفاده نموده و هم‌چنان باید خاطر نشان ساخت که بسیار از افراد ولپرسی ارگو از نباتات طبی به صفت مواد سوخت هم استفاده می‌نمایند که این نباتات عبارت اند از: قرقا، بوی مادران، پودینه، اسپند، جنبک، سرخ چوب، غرمشک، کاسنی، شیرین بویه و انواع گیاهان طبی هستند اند که در ولپرسی ارگو یافت می‌شود. این نباتات اکثرا برای درمان نفس تنگی، سرما خوردگی، سرفه، مشکل معده، مشکل کلیه، سردردی، فشار خون و غیره استفاده می‌شده است. خیلی از ساحات که در آن نباتات طبی به شکل خودرو می‌روید، متاسفانه خیلی از آن ساحات به چراگاه حیوانات، زمین‌های کشتی و خانه‌های رهایشی تبدیل شده که پیامد آن خوب نیست و باعث از بین رفتن و نابودی این بته‌های شفابخش می‌شود.

پیشنهادها

۱. نباتات طبی در هر کشور به عنوان سرمایه ملی گفته شده و باید دولت و مردم از آن محافظت کند.
۲. ریاست محترم زراعت در مناطق که نباتات طبی به شکل وافر پیدا می‌شود آن را مشخص و کارمندان محافظتی استخدام کند.

۳. ریاست محترم زراعت مناطق که در آن نباتات طبی کمیاب درحال از بین رفتن است تدابیر جدی برای رفع این معضله با کمک مردم محل و دیگر ارگان‌های ذی‌ربط بگیرند.
۴. دولت کارخانه‌های دارو سازی را در کشور تاسیس نماید.
۵. مردم باید از کندن بی روی نباتات طبی جلوگیری کند.

منابع

- بابری، محمد عثمان، (۱۳۹۱ هجری خورشیدی). گیاهان طبی مستعمله در تداوی امراض قلبی و عایی. کابل: انتشارات پوهنتون کابل.
- بابری، محمد عثمان، (۱۳۶۹ هجری خورشیدی). مطالعه فارمکوگنوزیک گل و برگ سنجد. اثر تحقیقی کابل: انتشارات پوهنتون کابل.
- بازگیر، احمد، هاشمی، مهدی پور. (۱۴۰۰ هجری خورشیدی) گیاه مردم نگاری نباتات خود روی منطقه بسطام از شهرستان سلسله، استان لرستان. DOI:10.22054/QJK.2021.60367.1265
- تقی، علی محمد. (۱۳۹۸ هجری خورشیدی). اصول نوین پرورش نباتات داروی کارکرد ونحوه استفاده آن. مشهد: انتشارات مزرعه زرین.
- رشیدی، شمس هلال، و همکاران (1389 هجری خورشیدی) ارزیابی میزان آگاهی اعتقاد و عملکرد مردم شهر یاسوج، نسبت به نباتات دارویی، کارگاه آموزشی مرکز اطلاعات علمی. شماره هشت. <https://civilica.com/doc/342691>
- ضیایی، سیدعلی. (۱۳۸۱ هجری خورشیدی) تاریخچه طب گیاهی. *Journal of medicinal plants* مقاله علمی شماره دوم. ۴۳-۵۲. <https://sid.ir/paper/425732/fa>
- عثمانی، عزیزالله، (۱۳۹۵ هجری خورشیدی) نباتات طبی افغانستان. کابل انتشارات سعید.
- غفاری، محمد اجمل. (۱۳۹۱ هجری خورشیدی). زراعت عمومی. کابل: انتشارات کابل افغانستان.
- کریمی، عبدالغنی و همکارن. (۱۳۹۴ هجری خورشیدی). فارمکوگنوزی کابل: انتشارت عازم.
- نوری، هومند. (۱۳۹۲ هجری خورشیدی). نباتات دارویی. چاپ اول تهران: انتشارات داستان.
- Buhner, S.H. (1999). Herbal Antibiotics (Natural alternatives for treating drug-resistant bacteria). Story Publishing. 18-45, 102
- Chafique, Y. and other. (1987). Repertory of drugs and medicinal plants used in traditional medicine of Afghanistan. J. of Ethnos pharmacology. Elsevier scientific publishers Ireland LTD:20,3, P 245, 290. [https://dio.org/10.1016/0378-8741\(87\)90052-3](https://dio.org/10.1016/0378-8741(87)90052-3)
- <http://www.ijabbr.com>
- Sharma P.C, Katyal S.K, and Faroda, A.S. 1994. Response of sunflower (*Helianthus annuus*, L.) cultivars to fertility level and plant population. Journal of Agron; 39: 76-78. DOI:10.2298/HEL1358101S.
- Zand N, and Shakiba. M. R. 2013. Effect of plant density and nitrogen fertilizer on some attribute of grain sorghum (*Sorghum bicolor* (L.) moench). International journal of

**Advanced Biological and biomedical Research: 1, Issue 12,
2013: 1577-1582**

